

Rut

Webe kubä Moap komeken nanik unitäño manbiñam

Yanäbeki Naomi kenta Rut täño manbiñam

1 ¹⁻²Bian yäpmäj daniwani ämatä Isrel ämawebe yabäj yawat täñkuño kadäni ugän ketemta jop itkuñ.

Irirä äma kubä wäpi Elimelek, Efrata äbotken nanik Betlehem yotpärare Juda komeken it täñkuko unitä webeni Naomikät nanakiyat Malon kenta Kilion yämaguränkañ Moap komeken itpäñ-nadäkta kuñkuñ. ³Päñku ittängän Elimelek kumbänkañ webeni Naomi nanakiyat ukät itkuñ. ⁴⁻⁵Itkañ nanak yarä u webe yarä Moap komeken nanik wäpi Opa kenta Rutpäñ yäpumän. Yäpmäñpäñ itkañ obañ 10 täreñirän Malon kenta Kilion bok kumäñirän Naomi inigän, äpi nanakiye nämotä itkuk.

⁶Naomi ittängän nadäñkuk; Juda komeken Yawetä ämawebeniye täñkentäj yämikta täñ-bumbum pewän ahäkañ yäj nadäñpäñ äbekiyat yäwerän bok kukta tuñum täñkuñ. ⁷Täñpäñ äbekiyatkät kome it täñkuño u peñpeñ Juda kädet moräki yäput peñpäñ kuñkuñ. ⁸Kuñtängän Naomitä äbekiyat ñode yäwetkuk; Ektä näk ba äpjekyat kumbumäno unita watä it nimik täñkumäno udegän Yawetä ekta watä it tamiñirän päñku menjekyat-kät irun. ⁹Täñpäñ Yawetä täñkentäj tamiñirän äma yarä äneñi kañ yäpmäñkañ irun. Ude yäwetpäñ kowat bäyañ imän täñpäñ konäm bumta kotkuñ. ¹⁰Konäm kotpäñ ñode iwetkumän; Ude nämo! Nek gäkkät mähemkayeken u bok api kune yäk.

¹¹Ude yäwänä Naomitä äneñi yäwetgän täñkuk; Äbeknayat, äyänutpeñ notjiyeken kun. Mebäri imata näk näwatta nadäkamän? Näkä jide täñpäñ nanak ätu bäyawakañ api yäpdeñ? ¹²⁻¹³Ude täga nämo. Näk webe pähap täyat. Äma äneñi täga nämo api yäpet unita kun. Ba äma apiñogän yäpmäñpäñ nanak pengän bäyawero u yäpmäkta kadäni käroñi täga nämo itsämdeñ. Kadäni käroñi irän wawäpäñ äma ätupäñ yäpdeñ yäj

nadätat. Äbeknayat, butewaki pähap. Yawetä mäde ut namitak unita butewaki ärowani nadäj tamitat.

¹⁴Ude yäweränä Rut kenta Opa konäm äneji kotkumän. Kotpäñ Opa äbeki bäyañ imiñpäñ teñpeñ kuñjirän Rut kukta bänepi bitnäkinik täñpäñ Naomikät itta nadänjuk. ¹⁵Ude täñpäñä Naomitä Rut iwetkuk; U ka! Gwaräpka noriyeken ba anutuniyeken kuyak. U iwat yäk. ¹⁶Ude yäwänä Ruttä iwetkuk; Nämo, näk gäkkät bok kudayän. Näkä gäk gepmanpeñ kukta man näwereno. Gäkä deken kwayän täno u näk bok api kude yäk. Gäk de irayän täno u bok api itde. Gäkño notkaye u näkño notnaye ude api itneñ. Ba gäkño Anutu u imaka, näkño Anutu ude api irek. ¹⁷Gäkä kome deken kumbipän änenayän täño uwä näk kome ugän api äneneñ. Imaka kubätä nek bämopnekken madän täkñewektawä. Kumäk-kumäk kubä-tägän api madän täkñewek. Bureni-inik yäyat. Näkä man yäyat ño kudup nämo iwarawä Yawetä kowata wakiinik kañ namän. ¹⁸Naomitä Rut man kehäromi ude yänjirän nadänpäñ teñpäñ kukta man kubä äneji nämo yänjuk. ¹⁹Ude täñpäñ bok kumañ Betlehem yotpärareken kuñkumän. Eruk kumañ Betlehem yotpärareken ahänjirän kome u nanik webetä bumta kikuñtupän yänkuñ; Iño Naomi ini ba? ²⁰Ude yäwäwä Naomitä yäwetkuk; Wäpna Naomi yän nämo näwetneñ. Unitäño mebäri uwä säkgämän. Upänkañ kehäromi mähemitä mäde ut namiñkuko unita wäpna säkgämän yän nämo näwetneño. Mara yän näwerut. Unitäño mebäri jägämi yäk. ²¹Kome ño peñpeñ kuñkuro ugänä tuñum webe bumiktä kuñkut. Upänkañ apiño Yawetä jopi jäwäriinik irira nämagut yäpmän äbätak. Ude täñjirän mebäri imata Naomi, webe säkgämän yän näwetneñ. Kehäromi mähemi unitä yänpewän näk wakinik täñkut.

²²Eruk, manbiñam ño Naomitä äbeki Rut Moap komeken nanik imaguränkañ Moap kome peñpeñ Betlehem yotpärareken wit madäk-madäk kadäniken ahänjukumäno unitäño manbiñam.

Ruttä Boastä piäken piä täñjuk

2 ¹Betlehem kome uken Naomi äpi kumbuko unitäño nägät moräk kubä wäpi Boas unitä itkuk. Boas uwä Elimelektä äbotken nanik, äma ekäni kubä, tuñum äma. ²^a Täñpäkañ kepma kubä Ruttä äbeki Naomi ñode iwetkuk; Nadän namiñiri äma kubätä piäken kuñkañ piä äma wit madänjtän kuñjirä ätu jop mäñpani u kañ yäpa yäk. Äma kubätä nadän namänä unitä piäken api täñpet yäk. Ruttä ude iweränä Naomitä iwetkuk; Äbekna, yäyan ude tä yäk. ³Ude yäwänä eruk Rut piä kubäken kuñpäñ piä ämatä wit madänjtän kuñjirä mäñpani u yäpmänjtän yäwatuk. Piä ude täñjukuo uwä Boas, Elimelek täño nägät moräk kubä unitä piäken täñjuk.

^a 2:2 Wkp 19:9-10; Lo 24:19

⁴Piä täñ irirän Boas Betlehem yotpärare peñpeñ piäniken äbängpäñ piä ämaniye yabängpäñ ñode yäwetkuk; Yawetä inkät iton. Ude yäwänä kowata ñode iwetkuñ; Yawetä kon täñ gamiton yäk.

⁵Tängpäñ Boastä piä äma täño intäjukun äma ñode iwet yabängkuk; Webe gubañi u netätä äbotken nanik? ⁶Yäwänä iwetkuk; U kome kubäken nanik, äbeki Naomikät Moap komeken naniktä äbumän yäk. ⁷Webe unitä ñode näwerak; Nadäñ namiñiri piä ämakaye yäwarän täñpäñ wit pewä mänpani kañ yäpa yäñ näwerak. Ude näweränpäñ täga yäwapäñ piä tamimañ yäput peñpäñ täñ yäpmäñ äbäko apiñogän itpäñ-nadäk täyak u yäk.

⁸Ude iweränkañ Boastä päñku Rut iwetkuk; Äpetna, man kubä gäwera nadä yäk. Äma kubätä piäken wit yäpmäkta kwentawä. Näkä piäken ñogän webe kwayak ñokät kañ täk täñput. ⁹Webe u wit madäñirä yabängkañ ugän yäwarän täk täyi. Nadätan? Näk piä ämanaye gäk waki nämo täñ gaminęta yäjiwät man uku yäwerat. Täñpäñ umeta gewäwä ume käbotken gwetpäñ peño u täga api näñpen yäk.

¹⁰Boastä ude iweränä Ruttä Boas dubiniken iñami kome terak yäpän äpmonpöpäñ iwetkuk; Näk kome kubäken nanikpäñ mebäri imata nadäñ namiñpäñ orañ namitan? ¹¹Ude iweränä Boastä ñode iwetkuk; Äpkatä kumäñirän äbekka Naomita täñkentäk mebäri mebäri täñ imiñkuno unitäño manbiñam yäñirä kudup nadängkut. Gäk kome kujatka ba meñkaye nankaye yepmañpeñ äbot kudupi gänañ itta äbuno u nadäñ gamitat. ¹²Unita Yawe, Isrel täño Anututä watä it gamekta dubiniken äbuno unitä imaka täga täñkuno unita gwäki tägagämän kubä gamiton.

¹³Ude yäwänä Ruttä ñode iwetkuk; O intäjukun ämana, näk piä watä webekayetä itkañ ude nämo itat upängkañ orañ namiñpäñ man kwini näweriri bänepna pidäm täyak yäk.

¹⁴Tängpakañ ketem naknak kadäniken Boastä Rut ñode iwetgän täñkuk; Äbä käräga kubä yäpmängpäñ wain ume gänañ yäputpäñ nañ. Ude iweränä Ruttä wit madäwani ämawebekät bok mañitkuñ. Mañit irirän Boastä wit mujipi ijiñkuko u imän nañpäñ koki täñpöpäñ moräki pewän itkuñ. ¹⁵⁻¹⁶Ketem nañ paotpäñ akumañ päñku wit mänpani äneñi butuñkuk. Ude täñ irirän Boastä piä ämani ñode iwetkuk; Nadäñ imiñirä nämo yäpnañiken, wit pädä täwani bämopiken mänpani kañ yäpän. Ba ugän nämo, madäk-madäk kadäniken ätu yäpmäñ däkñeñpäñ pewä mañ imiñirä kañ yäpän. Ude täñirän nämo ibeneñ.

¹⁷Tängpakañ Rut piä täñ yäpmäñ kuñtäyon edap dapuri äpmonkuk. Ude täñpäñ wit kujari yäpuko u däpmäng-pewä bureni täreñirä tañi, 10 kilos ude ahängkuk. ¹⁸Ude täñpäñ yäpmäñ päñku wit bureni yäpuko ukät ketem nañkañ moräki peñkuko u äbeki Naomi iwoñäreñkuk. ¹⁹Iwoñäreñirän Naomitä Rut ñode iwetkuk; Yäke, gäk netä piäken piä täñpäñ wit ño yäpmäñ äbätan? Anututä äma nadäñ gamiko u säkgämän

täj imiton. Ude yäwänä Ruttä iwetkuk; Näk piä uwä äma kubä wäpi Boas unitä piäken tät yäk.

^{20b} Ude iweränä Naomitä yäjukuk; Yawetä Boas kon täj imiton! Yawe uwä äma kumbani ba kodak irani watäni itta yäjkehäromtak man yäwani u nämo irepmit täyak. Ude yäjpäj ñode iwetgän täjuk; Nadätan? Äma uwä nintäjo nägät moräk bureni, watä it nimikta yäwani yäk. ²¹Yäwänä Ruttä iwetkuk; Äneji man täga kubä ñode näwetkuk yäk. Gäk piä watä webenayekät itpäj piä täj yäpmäj kuñiri wit madäk-madäk kadäni kañ tärewän. ²²Ude iweränä Naomitä ñode iwetkuk; Äbekna, u täga gäwerak yäk. Piä watä webeniyekät piä tänayäj täjo u tägagämän. Kubätä piäken kweno uwä piä ämaniyetä waki täj gaminej! yäk.

²³Täjpäkañ Ruttä Boas täjo piä webeniyekät piä täj yäpmäj kuñirä wit madäk-madäk kadäni tärenjuk. Tärenjirän äbekikät pen it yäpmäj äronjukmän.

Rut äma kubä kañ-ahäjuk

3 ¹Eruk ittängän Naomitä äbeki Rut ñode iwetkuk; Gäkä säkgämän irenta äma kubä kañ-ahäj gaminäji yäk. ²Ñode nadäsi; Boas, watä piä webeniyä piä bok täjkujo u nägät moräknin yäk. U apijo bipäda wit bureni yäpmäkta kujari madäjkujo u däpmäj käkärayäj yäk. ³Unita gäk ume ärutpäj tek säkgämän täjkañ imaka kääbäji nitek gupka terak ärutpäj Boastä piä täjpayäj täyakken kuñpäj inamiken kwawak nämo ahäj imen. Nämo, kääbop iriri unitä epän täjnpän tärewäpäj ketem ume kañ nañ paorän. ⁴Täjkañ däpmon pärayäj täjirän unitä pärayäj täko u ket kañ kañpäj nadä. Täjpäj däpmon patguñ täjirän päñku tek ämet pärayäj täko u yäpmäj akuñpäj kuroñi käda kañ pat. Pariri unitä kikuñtupäj imaka gäkä tänañi u api gäwerek. ⁵Naomitä ude iweränä Ruttä iwetkuk; Täga, näwetan ude api täjpet yäk.

⁶Ude yäjkañ Ruttä wit däpmäj käkärani bägupken päñku äbekitä piä man iwetkuko u kudup täjuk. ⁷Boas ketem ume nañpäj bänep oretoret terak itpäjä däpmonta innewä päñku wit bureni änok itkuñken u patkuk. Parirän Rut yeñ-yeñ päñku Boas täjo tek yäpmäj akuñpäj kuroñiken patkuk. ⁸Ude parirän Boas bipani bämopiinik kikuñtupäj äyäjutpäj kañkuk; Webe kubä kuroñi käda parirän! ⁹Kañpäj iwetkuk; Gäk netä? yäk. Yäwänä iwetkuk; Näk Rut, piä webeka yäk. Gäk Elimelek täjo nägät moräk, näk watä it namikta yäwani. Unita näk webekata kañ nämagut yäk. ¹⁰Ude iweränä Boastä ñode iwetkuk; Äpetna, Yawetä kon täj gamiton! Kudän täyan ño imaka täga äbekkata täj imiñkuno u irepmitpäj täyan. Äma gubañi, tuñum ikek ba tuñumi nämo u kubä

^b 2:20 Wkp 25:25

täga yäpnaŋi upaŋkaŋ nämo, äbekka täŋo nägät moräk näkken äbätan. ¹¹Unita äpetna, umuntäwentawä. Imaka kubäta näwet yabäwayäŋ täyan uwä api täŋkentäŋ gamet yäk. U imata, yotpärare ŋo nanik kudup u mebärika nadäkaŋ. Gäk webe täga. ¹²° Täŋpäkaŋ näkä gäk watä it gamikta yäwani yäŋ näwetan u man bureni upaŋkaŋ näk gägäni bumik. Nägät moräk bureniwä äma kubä itak. ¹³Unita ŋo pariri kome yäŋewänkaŋ näkä tami paŋku äma u iwet yabäwa gäka watä itta täga yäwänä täga. Täŋ täga nämo yäwänä eruk, näkŋa watäka api it gamet. Yawe irit mäheŋi u wäpi terak ude yäŋkehärom täyat. Eruk päsi yäk.

¹⁴Ude täŋpäŋ Boas kuroŋiken parirän kome yäŋeŋ buruburu täŋirän akwänkaŋ Boastä iwetkuk; Ämawebetä gäk ŋo päran yäŋ nadäneŋo unita kome ket nämo yäŋeŋirän kuyi yäk. ¹⁵Kwayäŋ täŋirän Boastä ŋode iwetgän täŋkuk; Tekka punin nanik yäŋopmäŋpäŋ ŋo iri yäk. Iwerän ude täŋpänä wit bureni tek terak äreŋpän kuŋirän 20 kilos ude täŋkuk. Täŋpänkaŋ Rut täŋkentäŋpäŋ wit uwäk u pudätpäŋ piri terak peŋkuk. Piri terak pewänkaŋ yotpärareken kuŋkuk. ¹⁶Kumaŋ paŋku Naomi ahän imiŋirän äbeki u ŋode iwet yabäŋkuk; Äbekna, kädet jide ahän gamik? yäk. Ude iweränä Ruttä imaka Boastä täŋ imiŋkuko u kudup iwetkuk. ¹⁷Iwetpäŋ yäŋkuk; Äma unitä äbekkaken ketäŋ täga nämo kwen yäŋ näwetpäŋ wit ŋo namän yäpmäŋ äbätat yäk.

¹⁸Ude iweränä Naomitä iwetkuk; Eruk äbekna, nadäŋit nadäŋit isi yäk. Imaka bureni ahäŋirän kaŋ käda. Nadätan, Boas imaka täŋpayäŋ gäwerako unita nämo maŋirän äpmonayäŋ.

Boastä Rut webenita yäpuk

4 ¹Eruk, Boastä käbeyä bägup, yotpärare täŋo yämabamken paŋku maŋitpäŋ itkaŋ Elimelek täŋo mäden naniki Boastä Rut iwetkuko u äbäŋirän kaŋkuk. Kaŋpäŋ iwetkuk; Notnapak, äbikaŋ bok itda yäk. Ude iweränä paŋku Boastä itkukken maŋitkuk. ²Täŋpänä Boastä yotpärare täŋo äma ekäni 10 udetä man pewän kwäkaŋ äma ekäni ekäni äbuŋ. Äbäwä yäwerän bok maŋitkuŋ. ³Maŋit irirä noripaki u ŋode iwetkuk; Nadätan? Naomi Moap kome peŋpeŋ äbuko uwä moneŋ yäpayäŋ notnepkak Elimelek täŋo kome kujat u äma kubäta imikta nadätak yäk. ⁴Unita ŋode gäwetta nadätat; Kome u suwawayäŋ nadäŋpänä äma ekäni ekäni itkaŋ ŋo iŋamiken yäŋtäre. Täŋ nämo yäpayäŋ nadäŋpänä siwoŋi yä. U imata, kome u gäkä mäheŋi tänaŋi bumik, näkä jukun 'ei' täga nämo yäwet yäk. Ude iweränä äma unitä täga, api suwawet yäŋ yäŋkuk.

⁵Ude yäwänä Boastä iwetkuk; Nadätan? Kome u Naomi keriken suwaŋpänä Moap nanik webe kajat Rut u imaka, webekata yäpnaŋi yäk. Ude täŋiri notnepkak kumbuko unitäŋo wäpi nämo api paorek. Nämo,

° 3:12 Rut 2:20

kome kujari u äbekiye oraniye ahānayāñ tākañ unita biñamgān api it yāpmāñ ärowek yāk. ⁶Ude iwerānā noripaki u ñode iwetkuk; Bureni, kome kujat u nākā māhemi tānañi upāñkañ nākā suwawero uwā kome u nākñaken nanaknayeta biñam nāmo api ireko unita tāga nāmo yāpayāñ. Unita gākñata biñam yāk.

^{7d} Kadāni uken Isrel naniktā ñode tāk tāñkukonik; Äma kubätä kubä tāño tuñum kubä suwaweko ba äma yarätä tuñumi kowat imān tādeño u tāñkehārom takta tuñum unitāño māhemitā kuroñi ärārani yāñopmāñpāñ äma tuñum yāpeko unita imek. Ude tāñirā piä u tāretak yāñ nadāk tāñkuñonik.

⁸Mebāri unita äma noripak unitā kome kujat u Boas gākñata suwa yāñ ude iwetpāñä kuroñi ärārani yāñopmāñpāñ imiñkuk. ⁹Ude tāñirān Boastā äma ekāni ekāni ukāt ämawebe päke itkuño u ñode yāwetkuk; Eruk nabāñirā in iñamjinken Elimelek-kāt nanakiyat Kilion kenta Malon unitāño tuñum Naomitā inigān yāpmāñ kuñatkuko u apiño nākā suwañpāñ māhemi tāyat yāk. ^{10e} Ba ugān nāmo. Malon tāño webe kajat Rut, Moap nanik u imaka, webenata imagutat. Ude tāñira notninpak kumbuko unitāño wāpi yotpārareni ñoken nāmo api paorek. Nāmo, kome kujari u äbekiye oraniye ahānayāñ tākañ unita biñam api it yāpmāñ ärowek yāk. In iñamjinken kudān ño tāyat.

^{11f} Ude yāwerirā äma ekāni ekāni ukāt ämawebe päke itkuño u ei-gera yāñpāñ yāñkuñ; Tāñiri gabāñpāñ-nadākamāñ. Unita Yawetā webeka tāñkentāñ imiñirān Resel kenta Lea, Isrel äbot nintāño äbeknin pähap yarā ude äworeñpāñ nanak māyap kañ bäyañ gamān. Ude tāñirān gākñawā Efrata äbot tāño tuñum äma kubä tāñpāñ Betlehem yotpārareken wāp biñam ärowani nitek kañ it. ^{12g} Tāñkañ Yawetā ekta nanak māyap tamiñirān Juda kenta Tama tāño nanaki Peres unitāño äbot pähap udegān kañ ahāwut.

Boas tāño nanak ba oraniyeta man

¹³Tāñpākañ Boastā Rut webenita yāpuk. Tāñirān Yawetā nadāñ imiñirān nanak kok itpāñ nanak ämani kubä bäyañkuk. ¹⁴Bäyañirān kome u nanik webetā Naomi ñode iwetkuñ; Yawe tāño wāpi iniñ oretna! Unitā watā it gamikta orañka kubä gamitak yāk. Nanak unitā Isrel ämawebe bāmopiken wāp biñam ärowani nitek iton. ¹⁵Nadātan? Äbekka Ruttā gāka gāripi nadāñ gamikinik tāñpāñ tāñkentāk tañi tāñ gamik tāyak uwā nanak 7tā tāñkentāñ gamineño u irepmitak. Unita nanak apiño bäyatak unitā webe pähap tāñiri tāñpidām-pidām tāñ gamiñpāñ watā säkgāmān api it gamek yāk. ¹⁶Ude iwerāwā Naomitā nanaki bäyañ imiñpāñ ini bäyawani bumik watāni it imik tāñkukonik. ¹⁷Tāñpākañ

^d 4:7-8 Lo 25:9 ^e 4:10 Lo 25:5-6 ^f 4:11 Stt 29:31 ^g 4:12 Stt 38:27-30

webe kome u naniktä nanak u wäpi Obet yäj iwetkuḡ. Ude yänpän yäjkuḡ; Wisiknin! Naomitä nanak kubä yäpmäḡtak! Tänpäkaḡ Obet uwä Jesi täḡo nani. Täḡ Jesi uwä Devit täḡo nani.

¹⁸⁻²²Eruk ḡowä Perestä äbotken nanik täḡo wäp tawaḡ; Peres uwä Hesron täḡo nani. Hesron uwä Ram täḡo nani. Ram uwä Aminadap täḡo nani. Aminadap uwä Nason täḡo nani. Nason uwä Salmon täḡo nani. Salmon uwä Boas täḡo nani. Boas uwä Obet täḡo nani. Obet uwä Jesi täḡo nani. Tänpäkaḡ Jesi uwä Devit täḡo nani. Ugän.